

Nota edytorska

Kolekcja dokumentów ARG dotycząca kampanii wrześniowej i obozów jenieckich (31) zachowała się w oryginałach w zbiorach AŻIH. W niektórych przypadkach mamy różne warianty jednego świadectwa. W takiej sytuacji zawsze wybieramy jako podstawę egzemplarz najlepiej zachowany, wykorzystując pozostałe rękopisy lub maszynopisy do jego weryfikacji lub wprowadzenia uzupełnień w miejscach uszkodzonych. Warto przy okazji zaznaczyć, że w prezentowanej kolekcji zachowało się kilka nie tylko odpisów relacji, lecz przede wszystkim ich autografy. Taka sytuacja występuje w przypadku wspomnianej już relacji Mariana Libermana (dok. 27), a także anonimowej notatki opisującej Warszawę 7 września 1939 r. (dok. 6). Hersz Wasser w sporządzonej po wojnie notatce do tej ostatniej relacji wyraźnie zaznaczył, że jest to „oryginał”¹⁴. Oprócz tego zachował się jej odpis w postaci maszynopisu. Pomiedzy oryginałem a odpisem występują drobne różnice, niemające większego wpływu na zawartość dokumentu, dobrze natomiast ilustrujące metody pracy zespołu „Oneg Szabat”¹⁵.

Zdecydowana większość edytowanych dokumentów zachowała się w bardzo dobrym lub dobrym stanie. W kilku tylko przypadkach możemy mówić o poważniejszych uszkodzeniach tekstu¹⁶. Przy archiwaliach poważnie uszkodzonych rezygnowano z transkrypcji pojedynczych słów, edytując wyłącznie większe i lepiej zachowane fragmenty tekstu. Najwięcej problemów sprawiła relacja Stefana Zuckera (dok. 17), bardzo poważnie zniszczona, pozbawiona górnych części kart, gdzie najprawdopodobniej znajdowała się pierwotna numeracja stron. Jej brak sprawiał

¹⁴ Notka H.W., zob. ARG I 1098 (Ring. I/1076).

¹⁵ Kopiści z „Oneg Szabat” wprowadzali do przygotowywanych odpisów oryginalnych dokumentów drobne korekty o charakterze językowym, ale też przeprowadzali często „czyszczenie” relacji z informacji (nazwiska, nazwy miejscowości), które mogłyby ułatwić identyfikację autora (autorów) lub bohaterów tekstów. Zob. wyżej oraz *Inwentarz Archiwum Ringelbluma*, s. 32–33.

¹⁶ Dok. 11, 17, 22, 25.

duże trudności przy rekonstrukcji rzeczywistego układu tekstu. Błędnie naniesiona powojenna paginacja archiwalna jeszcze bardziej komplikowała pracę. Odtworzony podczas edycji układ tekstu dok. 17 należy traktować jako hipotetyczny.

Wydane dokumenty zostały poprzedzone nagłówkiem zawierającym podstawowe informacje o nim: datę i miejsce powstania, imię i nazwisko autora, tytuł, charakter dokumentu oraz krótki regest.

Treść poszczególnych dokumentów edytujemy w całości i generalnie w układzie oryginału, w przypadku tekstów obcojęzycznych w tłumaczeniu na język polski¹⁷. Z języka żydowskiego przetłumaczono 13 dokumentów, reszta jest w języku polskim. Drobne wtrącenia obcojęzyczne oznaczane są i tłumaczone bezpośrednio w tekście lub w przypisach.

Wszelkie oboczności tekstu, dopiski, odsyłacze autorskie itp. podano w przypisach. W tekstach polskich przeprowadzono niezbędną modernizację pisowni, ograniczoną do korekty interpunkcji i ortografii. Zachowano oryginalne sformułowania autorów, nawet gdy niektóre zapisy nie spełniają współczesnych rygorów językowych, jak na przykład liczne fragmenty relacji Mariana Libermana (dok. 27). Rozwijamy podstawowe skróty, wprowadzamy korektę nazw własnych, np. nazwisk i nazw geograficznych (zachowując w przypisach pierwotny zapis). Generalnie zachowano konstrukcję graficzną tekstów i oryginalne podkreślenia.

Wszelkie uzupełnienia i uwagi wydawcy w tekstach dokumentów zostały podane w nawiasach kwadratowych, w tym również numery kolejne stron oryginału. W przypisach umieszczono wszelkie informacje uzupełniające, komentarze oraz odesłania do wykorzystanych źródeł i literatury przedmiotu.

Edycję dokumentu zamyka opis techniczny, na który składają się następujące informacje: w przypadku akt obcojęzycznych – imię i nazwisko tłumacza tekstu, przy wszystkich zaś – sygnatura archiwalna nowa i dawna, opis i stan techniczny akt, dane o wcześniejszych publikacjach, informacja, na podstawie jakiego egzemplarza dokonano edycji (jeżeli dokument zachował się w kilku wariantach).

W jednolity sposób zaznaczono ubytki i nieczytelności tekstu:

^a[...] ^a ubytek tekstu – brak jednego wyrazu,

^{aa}[...] ^{aa} ubytek tekstu – brak dwóch lub więcej wyrazów,

^b[...] ^b fragment nieczytelny – jeden wyraz,

^{bb}[...] ^{bb} fragment nieczytelny – dwa wyrazy lub więcej,

[...] fragment uszkodzony lub nieczytelny; fragment słowa.

Fragmenty tekstu wymagające dodatkowych objaśnień zaznaczaliśmy literami ^{c-c}, ^{d-d} itd., a komentarz do nich umieszczaliśmy w przypisach. W nawiasach kwadratowych [] umieszczono również kolejne strony edytowanych dokumentów¹⁸.

¹⁷ Szczegółowe zasady edycji dokumentów w serii *Archiwum Ringelbluma* reguluje wewnętrzna instrukcja wydawnicza.

¹⁸ W dok. 17 użyto dodatkowo oprócz nawiasów kwadratowych także nawiasów {} do podania dwóch różnych paginacji rękopisu.

Wyjaśnienia terminów często powtarzających się w tekście umieszczono na końcu tomu. Także indeks osób i miejscowości występujących w tej części znajduje się w zbiorczych indeksach dla całego tomu.

* * *

Na zakończenie chciałbym podziękować tłumaczom z języka żydowskiego, dzięki którym mógł powstać niniejszy tom: Paniom Sarze Arm, Idze Monice Kościołek i Magdalenie Siek, a także Paniom Aleksandrze Bańkowskiej i dr Eleonorze Bergman za cenne uwagi i uzupełnienia.